

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JEAN-PIERRE WARNER
της 10ης Ιουνίου 1980 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Η υπόθεση αυτή φέρεται ενώπιον του Δικαστηρίου κατόπιν αιτήσεως του Socialgericht του Augsburg για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Προσφεύγοντες στη δίκη ενώπιον του δικαστηρίου αυτού είναι τα πέντε τέκνα του Francesco Gravina, Ιταλού εργάτου, ο οποίος απεβίωσε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στις 6 Ιουλίου 1973. Καθού είναι το Landsvericherungsanstalt Schwaben (που θα αποκαλώ στο εξής «LVA Schwaben»). Οι προσφεύγοντες ζητούν στη δίκη αυτή να τους καταβληθούν παροχές για ορφανά αναδρομικά από το τέλος Ιουνίου 1974.

Στην υπόθεση αυτή ανακύπτουν ζητήματα ως προς την ερμηνεία και το περιεχόμενο του άρθρου 78 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου.

Η παράγραφος 1 αυτού του άρθρου καθορίζει τις παροχές στις οποίες εφαρμόζεται ο κανονισμός. Σ' αυτές συμπεριλαμβάνονται οι παροχές για ορφανά, περί των οποίων πρόκειται στην εν λόγω υπόθεση. Η παράγραφος 2, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2864/72 του Συμβουλίου ορίζει:

«Οι παροχές για όργανα χορηγούνται, οποιοδήποτε κι αν είναι το κράτος μέλος κατοικίας του ορφανού ή του φυσικού ή νομικού προσώπου που βαρύνεται με την πραγματική συντήρησή του, κατά τους ακόλουθους κανόνες:

α) για το ορφανό αποθανόντος εργαζομένου, ο οποίος είχε υπαχθεί στην νομοθεσία ενός μόνον κράτους μέλους, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού·

β) για το ορφανό αποθανόντος εργαζομένου, ο οποίος είχε υπαχθεί στις νομοθεσίες πολλών κρατών μελών:

i) σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους, στο έδαφος του οποίου κατοικεί το ορφανό, αν το δικαίωμα για μία από τις παροχές που αναφέρονται στην παράγραφο 1 εγεννήθη κατά τη νομοθεσία του κράτους αυτού, αφού ληφθούν υπ' όψη ενδεχομένως οι διατάξεις του άρθρου 79 παράγραφος 1 περίπτωση α), ή

ii) στις υπόλοιπες περιπτώσεις, σύμφωνα με εκείνη από τις νομοθεσίες των κρατών μελών αυτών, στην οποία είχε υπαχθεί ο αποθανών εργαζόμενος επί περισσότερον χρόνο, αν το δικαίωμα για μία από τις παροχές που αναφέρονται στην παράγραφο 1 εγεννήθη δυνάμει της νομοθεσίας αυτής, αφού ληφθούν υπ' όψη ενδε-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

χομένως οι διατάξεις του άρθρου 79 παράγραφος 1 περίπτωση α) αν δεν γεννάται δικαίωμα δυνάμει της νομοθεσίας αυτής, οι προϋποθέσεις γενέσεως του δικαιώματος εξετάζονται σε σχέση με τις νομοθεσίες των υπολοίπων ενδιαφερομένων Κρατών μελών, κατά φθίνουσα σειρά της διαρκείας των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας που επραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία των Κρατών μελών αυτών.»

τα τέκνα δικαιούνται οικογενειακών παροχών ή επιδομάτων κατά τη νομοθεσία Κράτους μέλους λόγω ασκήσεως επαγγελματικής δραστηριότητας». Το άρθρο 92 του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου που καθορίζει τις λεπτομέρειες εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, ορίζει, στο μέτρο που αφορά την υπό κρίση υπόθεση, ότι:

«Κάθε πρόσωπο στο οποίο καταβάλλονται παροχές ... κατά το άρθρο 78, του κανονισμού, ... υποχρεούται να πληροφορήσει τον φορέα οφειλέτη των παροχών αυτών·

- για κάθε μεταβολή στην κατάσταση των ... ορφανών που δύναται να διαφοροποιήσει το δικαίωμα των παροχών,
- για κάθε μεταβολή του αριθμού των ... ορφανών για τα οποία οφείλονται παροχές,
- για κάθε μεταφορά κατοικίας των ... ορφανών,
- για κάθε άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας, που γεννά δικαίωμα για οικογενειακές παροχές ή επιδόματα για ... αυτά τα ορφανά.»

Τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως είναι, συνοπτικά, τα εξής:

Ο αποβιώσας Gravina, εργάστηκε στην Ιταλία μεταξύ Οκτωβρίου 1951 και Ιανουαρίου 1961. Έτσι συμπλήρωσε 180 εβδομάδες εισφορών στο ιταλικό σύστημα ασφαλίσεως συντάξεων που ισοδυναμούν προς 42 μήνες. Εργάστηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας από τον Οκτώβριο του 1961 μέχρι την ημερομηνία του θανάτου του, 6 Ιουλίου 1973, έχοντας συμπληρώσει 141 μήνες εισφορών στο γερμανικό

Η παράγραφος 2 τελειώνει με μια διάταξη, η οποία εφαρμόζεται όταν ο αποβιώσας εργαζόμενος ήταν ο ίδιος δικαιούχος συντάξεως την ημερομηνία του θανάτου του. Αυτή η διάταξη δεν σχετίζεται με τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως, αλλά οι προσφεύγοντες στήριξαν έναν ισχυρισμό σ' αυτή.

Το άρθρο 79, παράγραφος 1, ορίζει εν ολίγοις, στο μέτρο που αφορά την υπό κρίση υπόθεση, ότι οι παροχές, υπό την έννοια του άρθρου 78, καταβάλλονται σύμφωνα με τη νομοθεσία που ορίζεται κατ' εφαρμογή του άρθρου αυτού από τον φορέα που είναι αρμόδιος για την εφαρμογή της νομοθεσίας αυτής και εις βάρος του και ότι αν η νομοθεσία αυτή προβλέπει ότι η κτήση του δικαιώματος παροχών εξαρτάται από τη διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως ή ότι το ποσό των παροχών εξαρτάται από τη διάρκεια των περιόδων αυτών, πρέπει να συνυπολογίζονται οι περίοδοι που συμπλήρωσε ο εργαζόμενος σε όλα τα κράτη μέλη.

Το άρθρο 79, παράγραφος 3 δεν εμπλέκεται άμεσα, το περιεχόμενό του όμως είναι σημαντικό, όσον αφορά ορισμένους από τους ισχυρισμούς που προβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου. Το άρθρο ορίζει ότι το δικαίωμα παροχών που οφείλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 78 αναστέλλεται «αν

σύστημα ασφαλίσεως συντάξεων. Στις 22 Μαρτίου 1974, το Landesversicherungsanstalt Baden (το «LVA Baden») χορήγησε σύνταξη επιζώντος στη σύζυγό του και στους προσφεύγοντες. Αν και αυτό δεν αναφέρεται στη Διάταξη περί παραπομπής, οι διάδικοι δέχονται ότι αυτές οι συντάξεις υπολογίστηκαν βάσει των περιόδων ασφαλίσεως που συμπλήρωσε ο Gravina μόνο στη Γερμανία, διότι το LVA Baden δεν είχε πληροφορηθεί για την ύπαρξη των περιόδων ασφαλίσεώς του στην Ιταλία. Το LVA Schwaben παραδέχεται ότι (δυνάμει του άρθρου 79, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71) οι ιταλικές περίοδοι ασφαλίσεως έπρεπε να είχαν ληφθεί υπόψη και ότι, εάν είχαν ληφθεί υπόψη, οι συντάξεις θα ήταν μεγαλύτερες.

Το Μάιο του 1974, η χήρα επέστρεψε, μαζί με τους προσφεύγοντες, για να ζήσει στην Ιταλία. Για το λόγο αυτό το LVA Baden σταμάτησε να καταβάλλει τις συντάξεις από το τέλος Ιουνίου 1974 και έστειλε το σχετικό φάκελλο στο LVA Schwaben, αρμόδιο φορέα -σύνδεσμο.

Το LVA Schwaben συνέχισε την καταβολή της συντάξεως για τη χήρα, αρνήθηκε όμως να καταβάλλει σύνταξη για ορφανά στους προσφεύγοντες με την αιτιολογία ότι, αφού ο Gravina είχε συμπληρώσει περιόδους ασφαλίσεως και στην Ιταλία και στη Γερμανία και οι προσφεύγοντες κατοικούν τώρα στην Ιταλία, δικαιούνται, δυνάμει των άρθρων 78, παράγραφος 2, στοιχείο β, εδάφιο ι, του κανονισμού 1408/71, παροχές για ορφανά από τον αρμόδιο ιταλικό φορέα και όχι από οποιοδήποτε γερμανικό φορέα.

Καθώς φαίνεται, επί ορισμένα έτη υπήρχε διαφορά απόψεων μεταξύ των γερμανικών και των ιταλικών αρχών, όσον αφορά την ορθή ερμηνεία του άρθρου 78 σε περιπτώ-

σεις όπως αυτές της υπό κρίση υποθέσεως. Οι γερμανικές αρχές κρίνουν ότι, όταν αλλάζει η χώρα κατοικίας ενός ορφανού, τα δικαιώματά του πρέπει να καθορίζονται εκ νέου και ότι μπορεί να αλλάξει ο αρμόδιος φορέας για την καταβολή των παροχών σ' αυτό. Αντίθετα οι ιταλικές αρχές κρίνουν ότι, εφόσον ο υπεύθυνος φορέας για την καταβολή παροχών σε ορφανό καθορίστηκε, μετά το θάνατο του γονέα του, σύμφωνα με τους οριζόμενους στο άρθρο 78 κανόνες, ο φορέας αυτός παραμένει υπεύθυνος ανεξάρτητα από οποιαδήποτε μεταγενέστερη αλλαγή της κατοικίας των ορφανών. Φαίνεται από όσα ελέγχθησαν για λογαριασμό των προσφευγόντων, ότι λόγω αυτής της διαφωνίας, δεν εισέπραξαν καμία παροχή επί τέσσερα και πλέον έτη. Το Νοέμβριο του 1978 ο αρμόδιος ιταλικός φορέας, το INPS, άλλαξε στάση και χορήγησε σ' αυτούς συντάξεις αναδρομικά από Αύγουστο του 1973 (τον επόμενο μήνα μετά από το θάνατο του πατέρα τους) προσωρινά, δηλαδή με την επιφύλαξη της οριστικής διευθετήσεως του ζητήματος περί του ποιος ήταν ο αρμόδιος φορέας για την καταβολή παροχών σ' αυτούς. Ο Gravina δεν ήταν ασφαλισμένος στην Ιταλία για περίοδο αρκετή ώστε να δικαιούνται τα τέκνα του σύνταξη για ορφανά μόνο βάσει της σχετικής ιταλικής νομοθεσίας. Οι (προσωρινές) συντάξεις τους χορηγήθηκαν από το INPS βάσει του άρθρου 79, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71.

Η κατάσταση τους είναι διαφορετική στη Γερμανία. Εκεί ο Gravina εργάστηκε κατά την απαιτούμενη προς κτήση δικαιωμάτων περίοδο των 160 μηνών. Επιπλέον, όπως αναφέρει το Sozialgericht στη Διάταξη περί παραπομπής, παραθέτοντας την παράγραφο 1315, δεύτερο εδάφιο, του Reichsversicherungsordnung, η γερμανική νομοθεσία δεν προβλέπει την κατάργηση, υπό τις συνθήκες τις προκειμένης υποθέσεως, των δικαιωμάτων των προσφευγόντων προς χορήγηση γερμανικών συντάξεων λόγω της αναχωρήσεώς τους στην Ιταλία. Αυτό το επιβεβαίωσε ο δικηγόρος του LVA Schwaben

κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Ο λόγος γι' αυτό, κατά τη γνώμη μου, είναι το ότι η αναχώρηση για την Ιταλία ήταν επιλογή της μητέρας τους και όχι δική τους. Ο δικηγόρος του LVA Schwaben ανέφερε στο Δικαστήριο επίσης ότι, βάσει της γερμανικής νομοθεσίας, κάθε ένας από τους προσφεύγοντες θα έπανε να δικαιούται συντάξως όταν ενηλικιώνονταν και ότι ορισμένοι από αυτούς είχαν ήδη ενηλικιωθεί. Κατά τη γνώμη μου δεν υφίσταται κανένας λόγος αμφιβολίας για την ακρίβεια αυτής της πληροφορίας.

Συμπερασματικά φαίνεται ότι, εν πάση περιπτώσει, όσο διάστημα οι προσφεύγοντες κατοικούσαν στη Γερμανία, η σύνταξη την οποία δικαιούντο κάθε ένας από αυτούς όταν ήταν ανήλικος, αποτελείτο από δύο μέρη: ένα μέρος που δικαιούτο βάσει μόνο της γερμανικής νομοθεσίας και το οποίο, βάσει μόνο της γερμανικής νομοθεσίας, συνέχιζε να δικαιούται παρά την αναχώρηση για την Ιταλία, και ένα πρόσθετο μέρος που edικαιοúτο βάσει του κοινοτικού δικαίου, κατόπιν του συνυπολογισμού των περιόδων για τις οποίες ο πατέρας του ήταν ασφαλισμένος στην Ιταλία.

Η σύνταξη την οποία δικαιούντο οι προσφεύγοντες στη Γερμανία ήταν μεγαλύτερη από εκείνη που τους χορηγήθηκε (προσωρινά) από το INPS. Ελέχθη στο Δικαστήριο ότι ο λόγος γι' αυτό ήταν το ότι οι Ιταλικές συντάξεις υπολογίζονταν σε συνάρτηση με τις αποδοχές του Gravina στο τελευταίο διάστημα της εργασίας του στην Ιταλία και το ότι σε διαφορετικές περιστάσεις οι ιταλικές συντάξεις μπορούν να είναι μεγαλύτερες. Ορισμένα μέλη του Δικαστηρίου υπέβαλαν ερωτήσεις στους δικηγόρους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση για να διευκρινιστούν τα σχετικά ποσά των γερμανικών και των ιταλικών συντάξεων τις οποίες μπορούσαν να δικαιούνται οι προσφεύγοντες. Νομίζω ότι οι απαντήσεις δεν είναι πειστικές. Από αυτές φάνηκε μόνο το

ποσό που κατέβαλε το LVA Baden (δηλαδή το ποσό το οποίο δικαιούντο οι προσφεύγοντες βάσει μόνο της γερμανικής νομοθεσίας) και το ποσό που είχε καταβληθεί συνολικά στη χήρα από το INPS για την ίδια και για τα τέκνα της. Εντούτοις δεν πιστεύω ότι κάποιο από τα ερωτήματα επί των οποίων πρέπει να αποφανθεί το Δικαστήριο σ' αυτή την υπόθεση αφορά αυτά τα ποσά.

Τα ερωτήματα τα οποία υπέβαλε στο Δικαστήριο το Sozialgericht του Augsburg είναι, σε ελαφρώς συνοπτική μορφή, τα εξής:

1. Σε περίπτωση μεταφοράς της κατοικίας των ορφανών σε άλλο κράτος μέλος, επιτρέπει το άρθρο 78, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 στον αρμόδιο φορέα κράτος μέλους να καταργήσει τις παροχές που χορηγούνταν ήδη κανονικά σ' αυτό το κράτος μέλος εάν, κατά την πρώτη χορήγηση αυτών των παροχών υπό την έννοια του άρθρου 78, παράγραφος 2, του κανονισμού, είναι αρμόδιος ο φορέας αυτού του άλλου κράτους μέλους;
2. Εάν αυτό συμβαίνει, είναι δικαιολογημένη η κατάργηση ακόμα και όταν το δικαίωμα προς χορήγηση των παροχών, υπό την έννοια του άρθρου 78, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, κτάται βάσει μόνο της εθνικής νομοθεσίας;

Προτείνω να εξεταστεί καταρχάς το δεύτερο από αυτά τα ερωτήματα.

Είναι ασφαλώς βέβαιο, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, ότι το άρθρο 51 της Συνθήκης δεν παρέχει την εξουσία στο Συμβούλιο να νομοθετεί κατά τρόπο που να στερεί ένα πρόσωπο από δικαιώματα, τα οποία κατέχει δυνάμει της νομοθεσίας ενός

κράτους μέλους ανεξάρτητα από το κοινοτικό δίκαιο. Θα αποκαλώ αυτή την αρχή ως την «αρχή Petroni», από το όνομα μιας σημαντικής υποθέσεως από τη σειρά των αποφάσεων που καθιέρωσαν αυτή την αρχή, υπόθεση 24/75, Petroni κατά ONPTS, [1975] 2 ECR, 1149. Από τη Διάταξη περί παραπομπής προκύπτει σαφώς ότι, καταρχάς και πριν απ' όλα, το Sozialgericht υποβάλλει το δεύτερο ερώτημα λόγω της υπάρξεως αυτής της αρχής.

Στην υπόθεση 733/79, Laterza, για την οποία ανέπτυξα τις προτάσεις μου στο πρώτο τμήμα του Δικαστηρίου στις 27 Μαρτίου 1980 (1980 ECR, σ. 1913), εξέφρασα την άποψη ότι, εάν ο Laterza είχε δικαίωμα προς χορήγηση βελγικών οικογενειακών επιδομάτων μόνο βάσει της βελγικής νομοθεσίας, το άρθρο 77, παράγραφος 2, στοιχείο β, εδάφιο ι, του κανονισμού 1408/71 δεν μπορούσε να του στερήσει αυτό το δικαίωμα. Αν αυτό είναι ακριβές, και εξακολουθώ να πιστεύω ότι είναι, θα πρέπει *mutatis mutandis* να ισχύει το ίδιο για την προκειμένη περίπτωση του άρθρου 78, παράγραφος 2, στοιχείο β, εδάφιο ι, εφόσον οι διατάξεις είναι ανάλογες και η μία μεν εφαρμόζεται στις οικογενειακές παροχές, η δε άλλη στις συντάξεις για ορφανά.

Οι εκπρόσωποι του LVA Schwaben και της Επιτροπής μας παρέπεμψαν στην υπόθεση 19/76, Triches (1976 2 ECR, 1243). Εντούτοις η απόφαση επ' αυτής της υποθέσεως κατέληγε ρητά στο συμπέρασμα ότι ο Triches δεν δικαιούτο βελγικά οικογενειακά επιδόματα δυνάμει μόνο της βελγικής νομοθεσίας (βλ. σκέψη 15 της αποφάσεως). Πράγματι το Δικαστήριο σ' αυτή την υπόθεση επανέλαβε ότι «τα μέτρα που λαμβάνει το Συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 51 δεν πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα το να στερούν ένα διακινούμενο εργαζόμενο από τα δικαιώματα που απέκτησε δυνάμει μόνο της νομοθεσίας του κράτους μέλους στο οποίο εργάστηκε» (βλ. σκέψη 18 της αποφάσεως).

Λαμβανομένης υπόψη της απόψεώς μου όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, νομίζω ότι δεν χρειάζεται να ασχοληθώ με το δεύτερο λόγο για τον οποίο, όπως ανέφερε το Sozialgericht, το δικαστήριο αυτό οδηγήθηκε στην υποβολή του, δηλαδή το ότι από την αντίθετη άποψη θα μπορούσαν να ανακύψουν αμφιβολίες ως προς το αν το άρθρο 78 συμβιβάζεται προς το γερμανικό Σύνταγμα («Grundgesetz») και ειδικότερα ως προς το αν παραβιάζει δικαίωμα ιδιοκτησίας το οποίο εγγυάται το άρθρο 14 αυτού του Συντάγματος. Εν πάση περιπτώσει, επ' αυτού του σημείου δεν επιθυμώ να επεκταθώ περισσότερο, αναφέροντας μόνο ότι συμφωνώ με όσα εξέθεσε ο γενικός εισαγγελέας Reischl στις προτάσεις που ανέπτυξε στις 27 Μαρτίου 1980 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 41, 121 και 796/79, υποθέσεις Testa, Maggio και Vitale (1980 ECR, σ. 1979).

Εντούτοις, για να μη θεωρηθεί ότι η γνώμη μου διαφέρει από εκείνη την οποία εξέθεσε ο γενικός εισαγγελέας Reischl ως προς την εφαρμογή της αρχής Petroni, πρέπει να διευκρινίσω ότι κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει. Ο γενικός εισαγγελέας Reischl εξέτασε επ' αυτού την εφαρμογή της αρχής αυτής σε συνάρτηση με το άρθρο 69 του κανονισμού 1408/71, το οποίο αφορά τη διατήρηση του δικαιώματος χορήγησης παροχών ανεργίας από πρόσωπο που αναζητεί εργασία σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο στο οποίο δικαιούται μια τέτοια παροχή. Όπως υπογράμμισε ο γενικός εισαγγελέας Reischl, το άρθρο 69 αναγνωρίζει και προβλέπει εξαίρεση από το γενικά παραδεδομένο κανόνα, κατά τον οποίο το δικαίωμα προς χορήγηση παροχών ανεργίας εξαρτάται από την προϋπόθεση ο ενδιαφερόμενος να είναι διαθέσιμος για απασχόληση όταν ζητά τη χορήγηση της παροχής. Επιπλέον, όπως επίσης υπογράμμισε, το συνδυασμένο αποτέλεσμα του άρθρου 69 και της γερμανικής νομοθεσίας που αφορούσαν αυτές οι υποθέσεις ήταν το ότι παρείχαν στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο μια δυνατότητα επιλογής. Μπορούσε, στη Γερμανία, είτε να

προβάλλει τα δικαιώματα που του παρείχε το άρθρο 69 ή τα δικαιώματα που του παρείχε μόνο η γερμανική νομοθεσία. Αυτό το οποίο δεν μπορούσε να κάνει ήταν να προβάλλει και τα δύο. Στην προκειμένη περίπτωση υπάρχουν ορισμένες αναλογίες με τις υποθέσεις που αφορούν τους κανόνες περί μη σωρεύσεως, οι οποίοι περιέχονται στις εθνικές νομοθεσίες (πχ υπόθεση 98/77, Schaap, 1978 ECR, 707, και υπόθεση 105/77, Boerboom-Kersjes, όπ.π., σ. 717) όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι ένα πρόσωπο έχει δικαίωμα σε ένα κράτος μέλος να του χορηγηθεί η μεγαλύτερη παροχή την οποία δικαιούται είτε δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους αυτού, λαμβανομένου υπόψη κάθε κανόνα περί μη σωρεύσεως, είτε δυνάμει του κανονισμού 1408/71.

Στην υπό κρίση υπόθεση δεν υφίσταται σχετική δυνατότητα επιλογής ή εναλλακτική λύση. Στις υποθέσεις Testa, Maggio και Vitale, αυτή η δυνατότητα επιλογής υπήρχε μόνο στη Γερμανία. Σε υποθέσεις όπως η Schaap και η Boerboom-Kersjes η εναλλακτική λύση υπάρχει μόνο στο κράτος μέλος, η νομοθεσία του οποίου περιλαμβάνει τη διάταξη περί μη σωρεύσεως. Στο σημείο αυτό το να λεχθεί ότι οι προσφεύγοντες είχαν τη δυνατότητα να ζητήσουν παροχές δυνάμει μόνο της γερμανικής νομοθεσίας ή δυνάμει του άρθρου 78 θα ήταν αντίθετο προς τη νομολογία του Δικαστηρίου, της οποίας η υπόθεση Petroni κατά ONPTS είναι ένα παράδειγμα, όπου κρίθηκε ότι ένα πρόσωπο μπορεί, ενώ προβάλλει τα δικαιώματά του σε ένα κράτος μέλος δυνάμει μόνο της νομοθεσίας αυτού του κράτους μέλους, να προβάλλει τα δικαιώματά του σε άλλο κράτος μέλος δυνάμει του κοινοτικού δικαίου.

Νομίζω ότι πρέπει να αναφερθώ σ' αυτό το γενικό πλαίσιο, στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Capotorti, καθώς και στην από-

φαση του δευτέρου τμήματος του Δικαστηρίου στην υπόθεση 143/79, Walsh κατά Insurance Officer (22 Μαΐου 1980, ECR σ. 1639). Αυτή η υπόθεση, όπως ενθυμείται το Δικαστήριο, αφορούσε τις παροχές μητρότητας και ειδικότερα την ερμηνεία του άρθρου 8 του κανονισμού 574/72 και το κύρος αυτού του άρθρου υπό το φως της ερμηνείας του. Το άρθρο 8 εφαρμόζεται όταν μία γυναίκα «δικαιούται να ζητήσει παροχές μητρότητας δυνάμει της νομοθεσίας δύο ή περισσότερων κρατών μελών». Φαίνεται ότι ο γενικός εισαγγελέας Capotorti υποστήριξε ότι το άρθρο 8 μπορούσε να επιφέρει μείωση των δικαιωμάτων τα οποία δικαιούτο μία γυναίκα δυνάμει της νομοθεσίας ενός μόνο κράτους μέλους και ότι μάλιστα αυτό συμβιβαζόταν προς το άρθρο 51 της Συνθήκης. Μια γρήγορη ανάγνωση της αποφάσεως του δευτέρου τμήματος μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι είναι σύμφωνη με την άποψη αυτή. Στην πραγματικότητα όμως, η απόφαση, όπως την αντιλαμβάνομαι, βασίστηκε στη σκέψη ότι, σύμφωνα με την ερμηνεία του ίδιου του άρθρου 8, η αναφορά την οποία κάνει στις «νομοθεσίες δύο ή περισσότερων κρατών μελών» αφορούσε το συνδυασμένο αποτέλεσμα της νομοθεσίας καθενός από αυτά τα κράτη και των σχετικών κοινοτικών κανονισμών και είχε ως έρεισμα το γεγονός ότι πράγματι η Walsh δεν δικαιούτο παροχές μητρότητας σε κανένα από τα εμπλεκόμενα στην υπόθεση αυτή κράτη μέλη (στην Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο) δυνάμει μόνο του εθνικού δικαίου. Με βάση αυτή τη διαπίστωση της ασφαλώς δεν υφίσταται αντίθεση μεταξύ της αποφάσεως αυτής και της προγενέστερης νομολογίας του Δικαστηρίου (όπως η υπόθεση Petroni, η υπόθεση 50/74, Massonet, 1975 2 ECR, σ. 1473, η υπόθεση 62/76, Strehl, 1977 1 ECR, σ. 211, και η υπόθεση 112/76, Manzoni, 1977 2 ECR, σ. 1647), κατά την οποία το άρθρο 51 της Συνθήκης δεν επιτρέπει στο Συμβούλιο να νομοθετεί με σκοπό την αποφυγή της σωρεύσεως των παροχών επιφέροντας μείωση του ποσού μιας παροχής την οποία δικαιούται ένα πρόσωπο δυνάμει της νομοθεσίας ενός μόνο κράτους μέλους.

Επομένως στην υπό κρίση υπόθεση θα απαντήσω αρνητικά στο δεύτερο ερώτημα του Sozialgericht.

Τώρα θα ασχοληθώ με το πρώτο ερώτημά του, το οποίο, εάν ορθώς πιστεύω ότι η αρχή Petroni εφαρμόζεται σ' αυτό το τμήμα των γερμανικών συντάξεων των προσφευγόντων τις οποίες δικαιούνται δυνάμει μόνο της γερμανικής νομοθεσίας, μπορεί να αφορά μόνο αυτό το μέρος τους το οποίο, εν πάση περιπτώσει εφόσον κατοικούσαν στη Γερμανία, δικαιούνταν οι προσφεύγοντες δυνάμει του κοινοτικού δικαίου χάρη στις περιόδους ασφαλίσεως του πατέρα τους στην Ιταλία. Η απάντηση του Δικαστηρίου σ' αυτό το ερώτημα θα πρέπει να θέσει ένα τέλος στη διαφωνία μεταξύ των γερμανικών και των ιταλικών αρχών, όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 78.

Κατέληξα τώρα στο συμπέρασμα ότι, επί του ερωτήματος αυτού, οι γερμανικές αρχές, με τις οποίες συμφωνεί η Επιτροπή, έχουν δίκαιο. Καταρχάς είναι, νομίζω, απίθανο να θέλησε το Συμβούλιο να θεωρήσει ως άνευ σημασίας σε κάθε περίπτωση την αλλαγή της κατοικίας, καθώςον το επίπεδο των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως σε κάθε κράτος μέλος είναι, μέχρις ενός σημείου, προσαρμοσμένο στις συνθήκες του κράτους αυτού, και ειδικότερα στο κόστος ζωής και την ύπαρξη και άλλων κοινωνικών υπηρεσιών σ' αυτό. Δεύτερον, και αυτό είναι πολύ σημαντικότερο, με έχει εντυπωσιάσει το γεγονός ότι, από τις πληροφορίες που πρέπει να γνωστοποιούνται στον αρμόδιο φορέα βάσει του άρθρου 92 του κανονισμού 574/72, όλες, εκτός από «κάθε μεταφορά κατοικίας των ορφανών», μπορούν σαφώς να επηρεάσουν το δικαίωμα τους προς χορήγηση των παροχών.

Πιστεύω ότι είναι απίθανο το Συμβούλιο να προσέθεσε «κάθε μεταφορά κατοικίας

των ορφανών» μεταξύ «κάθε μεταβολής του αριθμού των ορφανών για τα οποία οφείλονται παροχές» και «κάθε ασκήσεως επαγγελματικής δραστηριότητας κ.λπ.» (η οποία θα λαμβανόταν υπόψη κατ' εφαρμογή του άρθρου 79, παράγραφος 3), μόνο επειδή, όπως ελέγχθη για λογαριασμό των προσφευγόντων, ο αρμόδιος φορέας πρέπει να γνωρίζει τη διεύθυνση της καταβολής των παροχών. Θεωρώ ότι δεν είναι πειστικά ούτε τα άλλα επιχειρήματα που υποβλήθηκαν για λογαριασμό των προσφευγόντων και της Ιταλικής Κυβερνήσεως προς στήριξη της αντίθετης άποψης.

Και οι προσφεύγοντες και η Ιταλική Κυβέρνηση στηρίζονται σε δήλωση που καταγράφηκε στα πρακτικά του Συμβουλίου σχετικά με το άρθρο 78, παράγραφος 2, στοιχείο β, εδάφιο ιι, του κανονισμού 1408/71. Αυτή η δήλωση που περιλαμβάνεται στο «*Practical Book of Social Security for Employed Persons and their Families moving within the Community*» («Πρακτικό εγχειρίδιο της κοινωνικής ασφαλίσεως για τους εργαζομένους και τις οικογένειές τους που διακινούνται στο εσωτερικό της Κοινότητας») στη σ. 195, και το οποίο δημοσιεύτηκε από την Επιτροπή, έχει ως εξής:

«Διευκρινίζεται ότι η νομοθεσία βάσει της οποίας χορηγούνται παροχές στο ορφανό καθορίζεται μια για πάντα και ότι, μετά την ανάλωση των δικαιωμάτων που προβλέπει αυτή η νομοθεσία, δεν μπορεί να γίνει προσφυγή σε άλλη νομοθεσία η οποία μπορεί να επιτρέπει ενδεχομένως ακόμα την περαιτέρω χορήγηση αυτών των παροχών.»

Μια τέτοια δήλωση ασφαλώς δεν έχει καμία νομική ισχύ, αλλά όπως είχα αναφέρει στις προτάσεις μου στην υπόθεση Laterza, δεν νομίζω ότι πρέπει να αγνοηθεί εντελώς.

Οι προσφεύγοντες και η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι, κατά τη δήλωση αυτή, εφόσον η νομοθεσία, δυνάμει της οποίας ένα ορφανό λαμβάνει παροχές βάσει του άρθρου 78, παράγραφος 2, στοιχείο β, εδάφιο ιι, έχει καθοριστεί, καμία μεταγενέστερη αλλαγή της κατοικίας του δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την εφαρμογή άλλης νομοθεσίας. Ο ίδιος κανόνας, όπως υποστηρίζουν, θα πρέπει να εφαρμοστεί κατ' αναλογία σε περίπτωση που εμπίπτει στο άρθρο 78, παράγραφος 2, στοιχείο β, εδάφιο ι.

Δεν νομίζω ότι αυτό είναι ορθό. Όπως ενθυμείται το Δικαστήριο, το άρθρο 78, παράγραφος 2, στοιχείο β, εδάφιο ιι, εφαρμόζεται όταν ο αποβιώσας εργαζόμενος υπαγόταν στη νομοθεσία περισσοτέρων του ενός κρατών μελών και εάν το ορφανό κατοικεί σε ένα κράτος μέλος, βάσει της νομοθεσίας του οποίου δεν του χορηγείται καμία παροχή ακόμα και όταν εφαρμόζεται ο συνυπολογισμός. Σε μια τέτοια περίπτωση το άρθρο 78, παράγραφος 2, στοιχείο β, εδάφιο ιι, εν ολίγοις, επιλέγει ως τη νομοθεσία, βάσει της οποίας πρέπει να χορηγούνται παροχές στο ορφανό εκείνη στην οποία υπαγόταν ο αποβιώσας εργαζόμενος για περισσότερο χρόνο και δυνάμει της οποίας (εφαρμόζοντας, όπου χρειάζεται, το συνυπολογισμό) παρέχεται στο ορφανό δικαίωμα προς λήψη παροχών. Εκείνο το οποίο επιχειρεί να διευκρινίσει η δήλωση στα πρακτικά του Συμβουλίου είναι, κατά τη γνώμη μου, ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, εφόσον εξαντλήθηκαν τα δικαιώματα του ορφανού δυνάμει αυτής της νομοθεσίας, δεν μπορεί να προσφύγει στη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους στην οποία υπαγόταν ο γονέας του επί μικρότερη χρονική περίοδο, για να συνεχίσει να λαμβάνει παροχές, για παράδειγμα όταν η τελευταία νομοθεσία προβλέπει την καταβολή παροχών στα τέκνα μέχρις ότου συμπληρώσουν μια ηλικία μεγαλύτερη απ' ό,τι η πρώτη. Δεν θεωρώ ότι η δήλωση έχει κάποια σχέση με την αλλαγή της κατοικίας των ορφανών. Έτσι δεν πιστεύω ότι εμποδίζει το να έχει η αλλαγή της κατοικίας τους ως αποτέλεσμα

την αλλαγή της νομοθεσίας βάσει της οποίας πρέπει να τους χορηγούνται παροχές.

Όπως ανέφερα προηγουμένως, οι προσφεύγοντες στήριξαν επίσης ένα επιχείρημα στην τελευταία φράση του άρθρου 78. Αυτή η φράση έχει ως εξής:

«Η νομοθεσία του κράτους μέλους που ισχύει για την καταβολή των παροχών που αναφέρονται στο άρθρο 77 υπέρ των τέκνων δικαιούχου συντάξεων, εξακολουθεί εν τούτοις να ισχύει μετά τον θάνατο του δικαιούχου αυτού για την καταβολή των παροχών στα ορφανά του.»

Νομίζω ότι αυτή η φράση έχει ως σκοπό το να εξασφαλίζει τη συνέχιση της καταβολής των παροχών για τα τέκνα ενός εργαζομένου όταν καταβάλλονται σ' αυτόν, προτού αποβιώσει, οικογενειακές παροχές για τα τέκνα αυτά. Δεν ορίζει, και δεν μπορεί κατά τη γνώμη μου, να ερμηνευθεί κατά την έννοια, ότι η νομοθεσία στην οποία αναφέρεται πρέπει να εξακολουθήσει να εφαρμόζεται ανεξάρτητα από κάθε μεταγενέστερη αλλαγή της κατοικίας τους.

Η Ιταλική Κυβέρνηση βασίστηκε στο άρθρο 10 του κανονισμού 1408/71. Αυτό όμως αρχίζει με τη φράση: «Εκτός αν ο παρών κανονισμός προβλέπει άλλως ...» Εφόσον το άρθρο 78 προβλέπει τους δικούς του κανόνες όσον αφορά την επίπτωση της κατοικίας του δικαιούχου στην περίπτωση των παροχών για ορφανά, η εφαρμογή του άρθρου 10 αποκλείεται κατά τη γνώμη μου.

Τέλος η Ιταλική Κυβέρνηση ανέφερε δύο αποφάσεις του Δικαστηρίου, σχετικές με

την ερμηνεία του άρθρου 79, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, δηλαδή αυτές που εκδόθηκαν στην υπόθεση 115/77, Laumann, 1978 ECR, σ. 805, και στην υπόθεση 100/78, Rossi, 1979 ECR, σ. 831 (την τελευταία από τις οποίες ανέλυσα, στο μέτρο που έχει ενδιαφέρον, στις προτάσεις μου στην υπόθε-

ση Laterra). Στην προκειμένη περίπτωση δεν πρόκειται, βέβαια, για το άρθρο 79, παράγραφος 3, ούτε μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να συναχθεί από τις αποφάσεις αυτές οποιαδήποτε γενική αρχή σχετική με τη λύση του παρόντος ζητήματος.

Είμαι, επομένως, της γνώμης ότι στο πρώτο ερώτημα του Sozialgericht πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση, με την επιφύλαξη ότι η απάντηση αυτή ισχύει μόνο στο μέρος εκείνο (που ενδεχομένως υπάρχει) των παροχών, το οποίο τα ορφανά δεν δικαιούνται δυνάμει μόνο της εθνικής νομοθεσίας.